

Potrafi zapamiętać i powtórzyć z pamięci szereg złożony nawet z 6 cyfr, wierszyki składające się z kilku zwrotek i piosenki.

Zazwyczaj ma już grupę zaprzyjaźnionych dzieci albo nawet jednego prawdziwego przyjaciela.

Jest wybuchowy, czasem arogancki, a jednocześnie pełny twórczego zapału i otwarty na uczenie się nowych rzeczy. Jest świadomy swoich cech, niezwykle wrażliwy na krytykę, **chce być zawsze pierwszy, najlepszy, najszybszy.**

Znacznie łatwiej jest mu skoncentrować uwagę dowolną na bodźcach dochodzących z zewnątrz (uwaga mimowolna) niż skupić ją z zaangażowaniem własnej woli.

Wskazuje prawą i lewą stronę, podaje nazwy kolorów i odcieni, kształtów i części ciała oraz ich umiejscowienie w przestrzeni. Wymienia dni tygodnia i pory roku. Przelicza w zakresie 0–10.

Sam się ubiera i rozbiera, wiąże sznurowadła, zapina i rozpinana guziki.

Jest w stanie nauczyć się jeździć na rowerze, hulajnodze, rolkach, nartach, łyżwach i tańczyć.

Potrafi nawlec na nitkę dość drobne koraliki, skleić klejem lub taśmą klejącą dwa elementy, modelować z plasteliny rozpoznawalne kształty.

Sprawnie różnicuje kształty przedmiotów, figur geometrycznych i złożonych z nich całości, a także symbole: litery i cyfry, przy czym podobne do siebie znaki (np. *E* i *F*, *W* i *M*, *3* i *E*) sprawiają mu jeszcze trudności.

Zaczyna stosować pierwsze strategie pamięciowe, np. strategię powtarzania.

Bez trudu dokonuje porównań, szeregowania i klasyfikowania.

Potrafi odwzorować skomplikowane wzory graficzne – spirale, szlaczki z elementów literopodobnych, figury geometryczne lub wzór złożony z kilku prostych figur.

Wypowiada się rozbudowanymi zdaniami i koryguje swoje pomyłki słowne.

Zaczyna dostrzegać, że czasem między okazywanymi i przeżywanymi uczuciami może być różnica.

Dobrze radzi sobie z analizą głoskową.

Jego myśli dotyczą już nie tylko tego, co się aktualnie dzieje, lecz także tego, co było lub będzie.

Potrafi bawić się z rówieśnikami zgodnie z przyjętymi regułami i realizować wcześniej zaplanowane zadanie.

Język i mowa

Dziecko w wieku 6. lat rozumie ok. 10 tysięcy słów, z czego czynnie używa ok. połowy. W tym czasie wyraźnie poszerza się jego umiejętność budowania zdań. **6-latek** tworzy złożone formy gramatyczne, definicje opisowe i funkcjonalne. Swobodnie posługuje się mową potoczną, zależną i niezależną – jest ona żywa i naturalna, bardzo ekspresyjna, wzbogacona gestykulacją i mimiką, często nieuporządkowana. Pomimo tego jego wypowiedzi są zrozumiałe i można się z nim bez trudu porozumieć.

Dziecko 6-letnie zaskakuje niejednokrotnie nowymi, skomplikowanymi sformułowaniami oraz rozumieniem i trafnym używaniem metafor bądź słów wieloznacznych. W tym wieku najchętniej mówi o sobie i najbliższym otoczeniu, rozwija też umiejętność prowadzenia rozmów. Rozwój mowy jest w znacznej mierze determinowany odpowiednim oddziaływaniem ze strony otoczenia, w szczególności poprzez dostarczanie prawidłowych wzorców i wiedzy, wzbudzanie w dziecku potrzeby komunikowania się i stwarzanie do tego okazji. Zajęcia i zabawy powinny wspierać rozwój mowy poprzez wprowadzanie nowych słów i utrwalanie znaczenia słów wcześniej poznanych. Dzieci powinny być zachęcane do tworzenia opisów, wspierane w budowaniu opowiadań i wyrażaniu własnych opinii. Odpowiednio wspierany 6-latek rozumie określenia przestrzenne, czasowe, związane z kierunkiem, ilością, liczbą, kształtem, wielkością i specyficznymi cechami przedmiotów. Zna nazwy zawodów, określenia związane z pogodą, spędzaniem czasu, czynnościami codziennymi. Rozumie trzyczłonowe polecenia. Wypowiada się rozbudowanymi zdaniami i koryguje swoje pomyłki słowne. Potrafi opowiedzieć historię, którą usłyszał. W swoich wypowiedziach używa czasu przyszłego i przeszłego, trybu przypuszczającego, przyimków, zaimków osobowych i dzierżawczych.

W 6. roku życia rozwój mowy **powinien być w pełni zakończony**. Wypowiedzi dziecka powinny być poprawne pod względem fleksyjnym i artykulacyjnym (prawidłowa wymowa wszystkich głosek). U progu nauki czytania i pisania ważną rolę odgrywają słuch fonemowy i umiejętności fonologiczne. Tylko wtedy, gdy są odpowiednio wykształcone, można mówić o rozwoju prawidłowej, świadomej analizy i syntezy słuchowej. W czynnościach zabawowych 6-latki doskonałą słuch fonemowy w zadaniach polegających na porównywaniu paronimów (par wyrazów różniących się jedną głoską) oraz rozpoznawaniu i tworzeniu rymów i aliteracji. W zabawach i zagadkach językowych ćwiczą operacje na cząstkach fonologicznych, czyli sylabach, subsylabach i głoskach. Uczą się więc dzielenia wyrazów na sylaby i składania słów z sylab (analiza i synteza sylabowa), wyodrębniania kolejnych głosek w prostych wyrazach, a następnie łączenia ich w słowa (analiza i synteza głoskowa). 6-latek nie tylko potrafi wyodrębnić głoski na początku i na końcu słowa, lecz także znajdujące się w środku wyrazu (w śródgłosie). Operacje na sylabach mają charakter naturalny–

występują podczas śpiewania czy nawoływania, natomiast operacje na głoskach są wyuczone. Dość często dzieci 6-letnie dobrze radzą sobie z analizą głoskową, ale mają trudności z syntezą głoskową, ponieważ głoska wypowiedziana w izolacji brzmi zupełnie inaczej, niż gdy stanowi część słowa. W czasie swobodnych zabaw powinno się wykorzystywać wiele zadań, które wymagają dokonania syntezy głosek, także z utrudnieniami (dystraktorami), gdy np. po usłyszeniu głoski dzieci muszą wykonać czynność, która odwraca ich uwagę. Dziecko 6-letnie radzi sobie także z innymi operacjami na cząstkach fonologicznych: dodawaniem, pomijaniem, przestawianiem i zastępowaniem głosek (lub sylab), jednak poziom wykształcenia się wszystkich tych kompetencji zależy od liczby doświadczeń dziecka z zakresu rozwoju języka i mowy i jest predyktorem powodzenia w kolejnych etapach rozwoju intelektualnego i edukacji. Dla opanowania umiejętności czytania i pisania mają one najważniejsze znaczenie.

W 6. roku życia dziecko jest wybuchowe, czasem aroganckie, a jednocześnie pełne twórczego zapału i otwarte na uczenie się nowych rzeczy. Jest świadome swoich cech, niezwykle wrażliwe na krytykę, chce być zawsze pierwsze, najlepsze, najszybsze. Wkracza w okres pracowitości i nauki, co jest dla niego poważnym wyzwaniem. Perspektywa bycia uczniem budzi ciekawość i entuzjazm dziecka, jest ekscytująca i daje satysfakcję. Zakłada się, że dziecko gotowe do podjęcia nauki w szkole:

- jest dostatecznie rozwinięte fizycznie i ruchowo, zwłaszcza w zakresie precyzyjnych ruchów rąk i palców;
- posiada dobrą orientację w otoczeniu oraz określony zasób wiedzy ogólnej o świecie;
- ma na tyle rozwinięte zdolności komunikacyjne, aby móc porozumiewać się w sposób zrozumiały dla rozmówcy;
- potrafi działać intencjonalnie, tzn. podejmuje celowe czynności i wykonuje je do końca;
- jest uspołecznione w stopniu pozwalającym na zgodne i przyjazne współdziałanie z rówieśnikami, liczenie się z chęciami i życzeniami innych oraz wykonywanie poleceń kierowanych przez dorosłych do całej grupy;
- jest na tyle dojrzałe emocjonalnie, aby rozstać się z rodzicami na czas pobytu w szkole oraz kontrolować doświadczane emocje i nie uzewnętrzniać ich w sposób zbyt gwałtowny.

W zakresie gotowości do nauki czytania i pisania należy podkreślić osiągnięcie przez dziecko **dobrego poziomu rozwoju językowego i mowy** (szczególnie umiejętności fonologicznych), integracji percepcyjno-motorycznej (współdziałania funkcji spostrzeżeniowych i ruchowych) i grafomotoryki (sprawności ruchowej rąk, niezbędnej do szybkiego i poprawnego odtwarzania symboli graficznych).